

УДК 330.332

Єпіфанова І.Ю.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту
Вінницького національного технічного університету

Гладка Д.О.

студентка
Вінницького національного технічного університету

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІННИЦЬКОГО РЕГІОНУ

THE INVESTMENT POTENTIAL OF VINNYTSIA REGION

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено економічну сутність інвестиційного потенціалу. Досліджено інвестиційний потенціал Вінницького регіону. Розглянуто інвестиційні пріоритети Вінницької області, а також джерела фінансування капітальних інвестицій. Визначено основні напрями використання капітальних інвестицій та проведено аналіз динаміки капітальних інвестицій. Систематизовано основні проблеми та запропоновано перспективні напрями залучення інвестицій.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, ринок інвестиційних послуг, малий та середній бізнес.

АННОТАЦИЯ

В статье исследована экономическая сущность инвестиционного потенциала. Исследован инвестиционный потенциал Винницкого региона. Рассмотрены инвестиционные приоритеты Винницкой области, а также источники финансирования капитальных инвестиций. Определены основные направления использования капитальных инвестиций, проведен анализ динамики капитальных инвестиций. Систематизированы основные проблемы, предложены перспективные направления привлечения инвестиций.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, рынок инвестиционных услуг, малый и средний бизнес.

ANNOTATION

The essence of the investment potential is investigated in the article. Investment potential of the Vinnytsia region is investigated. The investment priorities of the Vinnytsia region, as well as sources of financing of capital investments are considered. The main directions of the use of capital investments are determined and the analysis of dynamics of capital investments is carried out. The main problems and offered perspective directions of investment attraction are systematized.

Keywords: investments, investment attractiveness, market of investment services, small and medium business.

Постановка проблеми. Економічне зростання України та її окремих регіонів потребує використання інтенсивних чинників (зокрема, інновацій) та тісно пов'язане з доступністю та наявністю необхідних ресурсів (передусім фінансових). За таких умов показником розвитку економіки є рівень залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів, у тому числі й коштів міжнародних фінансових організацій. Умовою економічного та технологічного зростання окремих суб'єктів господарської діяльності, галузей економік, регіонів та країни у цілому є ефективна інвестиційна діяльність, яка визначається інвестиційним потенціалом, який характеризує здатність залучати та використовувати наявні фінансові ресурси. Зважа-

ючи на рівень економічного розвитку, проблема залучення інвестицій для Вінницького регіону є надзвичайно актуальною, оскільки інвестиційний потенціал регіону використовується недостатньо ефективно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з оцінюванням інвестиційної привабливості регіонів та рівня інвестиційного потенціалу були предметом дослідження таких вітчизняних та зарубіжних учених, як: І. Бережна, І. Бланк, С. Буткевич, М. Войнаренко, Н. Гапак, А. Данилов, Я. Задорожна, Т. Кулінич, В. Кузьменко, Н. Макарій, І. Мягких, В. Стеченко, Г. Фесенко С. Філіппова та ін.

Разом із тим потребує систематизації та вдосконалення підхід до управління інвестиціями в регіоні з урахуванням інвестиційного потенціалу. Крім того, недостатньо зосереджено увагу на вивченні регіональних переваг як чинника підвищення інвестиційного потенціалу.

Мета статті полягає у систематизації сучасних тенденцій розвитку інвестиційного потенціалу Вінницької області та формуванні пропозицій щодо його підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз літературних джерел показав, що інвестиційний потенціал як економічну категорію вчені почали досліджувати нещодавно. У сучасній економічній літературі відсутнє однозначне трактування поняття «інвестиційний потенціал» (табл. 1).

З одного боку, інвестиційний потенціал є результатом використання потенційних можливостей області, проте з іншого – фактором подальшого саморозвитку в результаті здійснення інвестиційної діяльності. Отже, потенціал – це показник, який віддзеркалює не просто стан об'єкта, а й, що особливо важливо, одночасно сутність методологічних основ численності реальних процесів та явищ [8].

У цілому інвестиційний потенціал є комплексним поняттям, під яким варто розуміти організовану сукупність наявних ресурсів (фінансових, майнових, кадрових і виробничих) та можливість розвитку підприємства, що досягається через реалізацію можливостей мобілізації внутрішніх та зовнішніх інвестиційних коштів для досягнення стратегічних та

тактичних цілей підприємства через механізм інвестування [9].

Якщо досліджувати інвестиційний потенціал Вінницького регіону, який вважається аграрним, то його унікальним складником є земельні ресурси. Площа сільськогосподарських угідь регіону становить 2 млн. га, із них рілля – 1,7 млн. га, багаторічних насаджень – 54 тис. га, сіножатей – 51 тис. га, пасовищ – 181 тис. га. 21% орних земель займають чорноземи. На території області діє 1 199 сільськогосподарських підприємств [10].

Вінницька область є інвестиційно привабливим регіоном, оскільки має потужний промисловий та науковий потенціал, розвинену транспортну інфраструктуру, вигідне географічне розташування відносно ринків України та країн СНД, ЄС. На ринку інвестиційних товарів Вінниччини вагому частину займають інвестиції в основний капітал, зокрема інвестиційні проекти, що пов'язані з реконструкцією та модернізацією, технічним переозброєнням діючих підприємств, придбанням обладнання, сучасних технологій тощо. Протягом останніх

років у Вінницькій області спостерігаються позитивні тенденції щодо збільшення обсягів інвестицій в основний капітал (рис. 1). У 2016 р. підприємствами та організаціями всіх форм власності за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 7 781 554 грн. інвестицій в основний капітал, що на 53% більше порівняно з 2011 р.

Якщо розглянути структуру інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності, то можна помітити, що основна частина інвестицій спрямована у промисловість та сільське господарство (рис. 2). При цьому спостерігається зростання інвестицій у сільське господарство та промисловість, транспорт, інформацію та телекомунікацію, державне управління і зменшення – у будівництво, оптову та роздрібну торгівлю, операції з нерухомим майном.

Зменшення обсягів будівництва в 2014 р. порівняно з попереднім роком на 35% відбулося переважно за рахунок відсутності фінансування та зменшення замовлень на виконання будівельних робіт.

В основний капітал промисловості області за 2016 р. залучено 1 833 441 грн. інвестицій, що

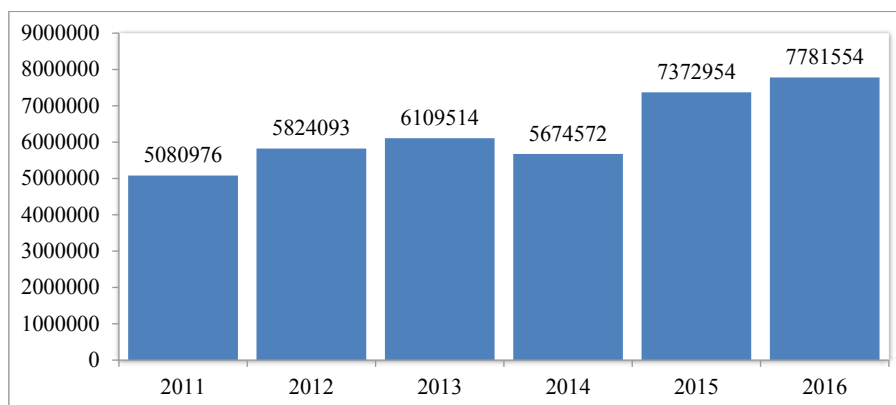

Рис. 1. Обсяги залучених капітальних інвестицій у Вінницькій області [11]

Таблиця 1

Систематизація підходів до визначення сутності інвестиційного потенціалу [1–7]

Автор	Інвестиційний потенціал – це
Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [1]	Сукупність науково-технічних, фінансово-економічних, виробничо-соціальних та культурно-освітніх можливостей підприємства, необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки
І.Ю. Березна [2]	Відповідним чином організована динамічна, взаємопов'язана сукупність інвестиційних ресурсів власне підприємства та інвестиційних ресурсів, залучених ззовні, що перебувають у його розпорядженні та можуть бути за певних умов задіяні в інвестиційній діяльності задля досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства в майбутньому
І.О. Фесенко [3]	Можливості підприємств здійснювати вперше чи відтворити ефективні нововведення на підставі використання власних та залучених ресурсів
В.М. Серов [4]	Сукупність грошових коштів, ліквідних нематеріальних активів, що можуть бути спрямовані підприємствами на інвестиційні цілі
І.Т. Балабанов [5]	Сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, науково-технічні й інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності
І.М. Мягких [6]	Показує можливості щодо формування та відновлення основних фондів для забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності продукції та послуг
Н. В. Сабліна [7]	Сукупність економічних ресурсів, що можуть бути мобілізовані суб'єктом господарювання та як можливості підприємства використовувати ці ресурси для досягнення стратегічної мети

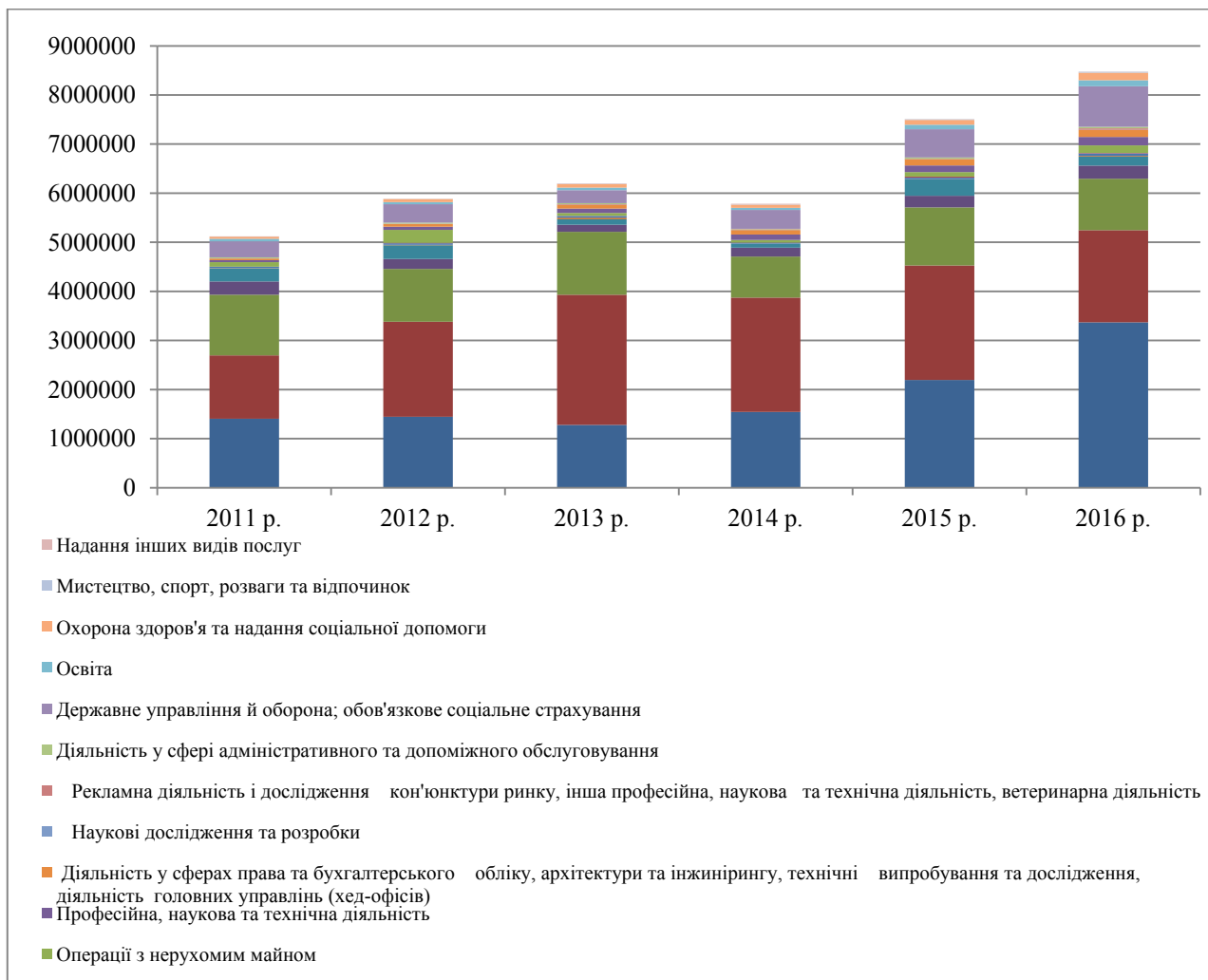

Рис. 2. Капітальні інвестиції Вінницької області за видами економічної діяльності [12]

на 42% більше проти 2011 р. Це є свідченням того, що більшість підприємств харчової промисловості області постійно працюють за сучасними виробничими технологіями, спрямовуючи свої зусилля на вдосконалення економічних взаємозв'язків із виробниками сільськогосподарської продукції, розширення асортименту продовольчих товарів та збільшення експортного потенціалу.

У сільське господарство вкладаються значні приватні інвестиції. За 2016 р. таких інвестицій, що спрямовані на збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції вкладено 3 202 532 грн., що на 128% більше, ніж у 2011 р.

Спостерігається щорічне зростання інвестицій у державне управління. Так, у 2011 р. вони зросли на 38% до попереднього періоду, у 2012 р. – на 14%, але в 2013 р. зменшилися на 29% у цілях загальної економії держави, у 2014 р. – зросли на 43,8%, у 2015 році – на 49%. Порівняно з 2011 р. кількість капітальних інвестицій на державне управління в 2016 році зросла на 125% (рис. 2).

На рис. 3 наведено джерела фінансування інвестиційної діяльності Вінницької області, з

якого видно, що основним джерелом фінансування є власні кошти підприємств. Це явище є досить позитивним, зважаючи на те, що кредит практично перестав відігравати інвестиційну роль у більшості галузей промисловості і на переважній більшості підприємств.

Необхідно зазначити, що інвестиційні кредити, які видаються комерційними банками, спрямовані переважно на кредитування сфери послуг (будівництво ресторанів, крамниць тощо), тобто у невиробничу сферу, де дохід від реалізації створюється у порівняно короткі терміни. Проте для економіки області більш доцільними є кредити, спрямовані у виробничу сферу, зокрема на оновлення, модернізацію виробництва, розроблення нових видів продукції. Особливої актуальності у зв'язку із цим набувають такі форми кредитування, як лізинг та вексельне кредитування, низький рівень застосування яких пов'язаний передусім із відсутністю досконалого законодавства із цих питань.

Протягом 2015–2016 рр. було реалізовано 40 інвестиційних проектів у промисловості та суміжних галузях, що дало змогу створити більше 1 150 нових робочих місць. В області

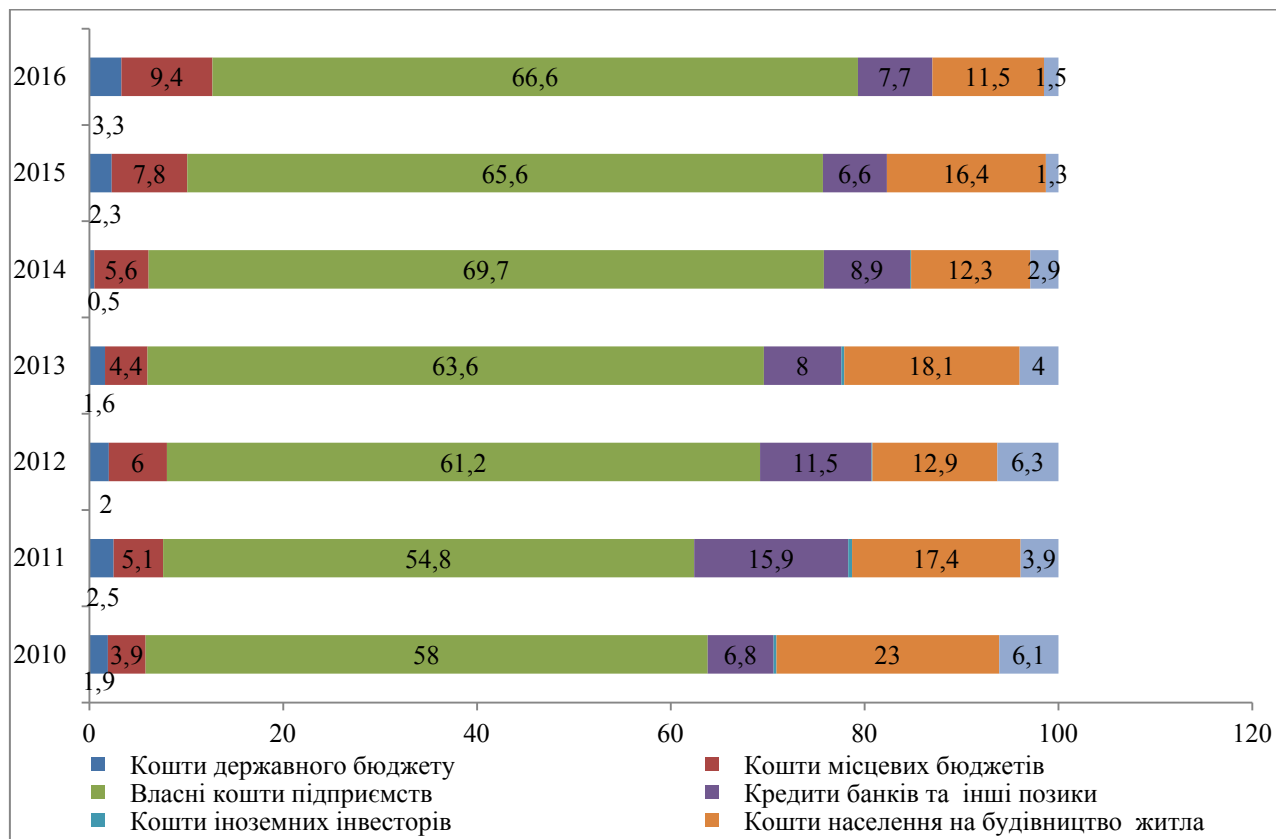

Рис. 3. Джерела фінансування інвестиційної діяльності у Вінницькій області [12]

підтримується впровадження 54 довготермінових інвестиційних проектів у промисловості та суміжних галузях, що реалізуються приватними інвесторами, загальною вартістю близько 23,5 млрд. грн. Завершення реалізації даних проектів дасть змогу створити 4 500 нових робочих місць.

З рис. 4 видно, що спостерігається негативна динаміка скорочення величини прямих іноземних інвестицій у Вінницьку область. До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 68,0% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 39,5 млн. дол., Австрія – 32,3 млн. дол., Франція – 27,3 млн. дол., Німеччина – 15,4 млн. дол., Польща – 12,6 млн. дол. [10].

Іноземне інвестування має певні недоліки, пов'язані зі створенням небезпеки залежності від впроваджуваної нової технології; впливом «мізків» у дослідницькі центри головного підприємства в країні базування; придушенням конкуренції; порушенням трудового законодавства; збільшенням імпорту товарів, необхідних транснаціональній корпорації; економічним і політичним утручанням ТНК у діяльність уряду приймаючої країни.

Негативні наслідки прямих іноземних інвестицій досить істотні, особливо для країн, що розвиваються, однак за умов нестачі інвестиційних ресурсів більшість приймаючих країн прагне залучити іноземний капітал шляхом надання податкових та інших пільг. На жаль,

останнім часом у зв'язку з активізацією господарської діяльності на вітчизняних підприємствах почастилися випадки нечесної конкуренції, коли іноземна компанія скуповує контрольний пакет акцій українського акціонерного товариства для усунення з ринку наявного чи потенційного конкурента.

Досить часто іноземні компанії використовують вітчизняні підприємства як переробні центри, виготовляючи на них продукцію, призначену для експорту. Наслідками таких дій є забруднення навколишнього середовища, виснаження природних ресурсів регіону. Функціонування таких підприємств завдає збитків довкіллю і здоров'ю наших громадян, тому питання доцільності іноземного інвестування має відстежуватися місцевою владою для недопущення негативного впливу виробництва на екологію області. Під час використання іноземного капіталу обов'язковим є здійснення оцінки рівня екологічної безпеки інвестиційних проектів.

Основними галузями промисловості є виробництво продуктів харчування, енергетика, машинобудування, хімічна та нафтохімічна промисловість.

Вінницька область має розгалужену мережу автомобільних доріг загальнодержавного і місцевого значення.

До потенційних можливостей Вінницької області належать природні ресурси, найбільшим з яких є високоякісні орні землі, еконо-

мічний, виробничий та туристично-рекреаційний потенціал, інфраструктура, яка забезпечує доволі зручну доступність до регіону. Попри це подальший розвиток регіону найбільше залежатиме від ефективності використання найвагомішого капіталу, яким є людські ресурси, а також здатності розвинути науково-технічний потенціал та інтегрувати його у виробничі процеси.

Водночас для області характерна наявність негативних тенденцій, зокрема економічний спад, низький рівень інвестування, а також структурні проблеми, зумовлені переважно сильною залежністю від сільського господарства, економікою, що породжує нові виклики перед керівництвом регіону, тому питання активізації інвестиційної діяльності, поліпшення можливостей для працевлаштування, підтримки малого й середнього бізнесу, диверсифікації регіональної економіки є дуже актуальними.

Основні зовнішні фактори, які визначають інвестиційний потенціал промислових підприємств і виявлені в процесі проведеного аналізу, згруповано в табл. 2.

Головним завданням держави на ринку інвестицій залишається створення сприятливих умов для залучення в економіку вітчизняного капіталу, в тому числі й банківських кредитів. Негативною тенденцією структури інвестиційного капіталу Вінниччини є критично низька

частка залучених коштів вітчизняних інвесторів. Відсутність вітчизняного інвестора в діяльності національних підприємств, своєю чергою, насторожує іноземного, який охоче вкладає свої кошти в ті регіони, де є вітчизняні інвестори, наявність яких розглядається як певна запорука стабільності.

Поліпшити інвестиційну активність вітчизняного інвестора можна за рахунок залучення коштів населення через систему споживчого кредитування, спрямованого на придбання товарів вітчизняного виробництва, що створює передумови формування стійкого платоспроможного попиту на продукцію вітчизняних підприємств. Для активізації споживчого кредитування як одного з напрямів поліпшення інвестиційного клімату доцільним було б надавати споживчі кредити на купівлю вітчизняних товарів за нижчими ставками, ніж на купівлю імпортованих товарів.

Формування позитивного інвестиційного іміджу, популяризація інвестиційного порталу Вінниччини через соціальні мережі та офіційні веб-портали європейських партнерів передбачають такі шляхи досягнення:

- проведення активної інформаційної політики щодо інвестиційного потенціалу підприємств;

- висвітлення позитивного досвіду інвестиційної діяльності на семінарах, конференціях, виставках, інвестиційному порталі;

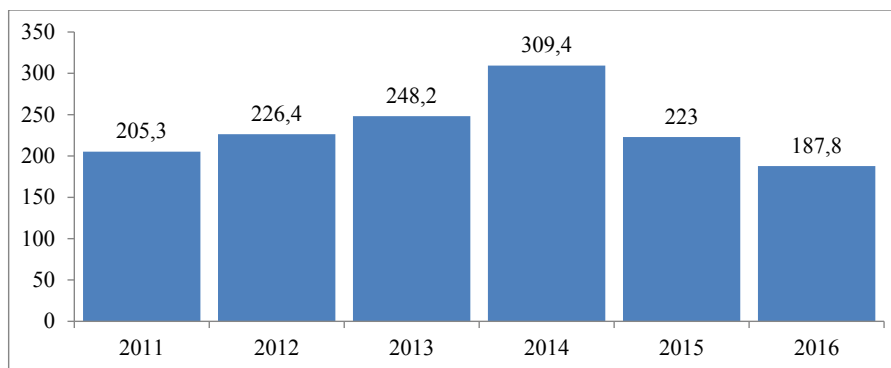

Рис. 4. Прямі іноземні інвестиції в економіку Вінницької області [12]

Таблиця 2

Зовнішні фактори, які визначають інвестиційний потенціал промислових підприємств [8–10; 13]

Позитивні	Негативні
Сприятливий клімат	Нестабільність вітчизняного законодавства
Насичена мережа залізничних і автомобільних шляхів	Відсутність досконалого законодавства з питань лізингових відносин
Наявність ресурсно-сировинної бази	Значне податкове навантаження на прибуток підприємств
Наявність науково-промислового потенціалу	Низька частка залучених коштів вітчизняних інвесторів
Вигідне географічне розташування відносно ринків України та країн СНД	Низький рівень організаційного регулювання інвестиційної діяльності
Різноманітність форм власності	Загальний спад виробництва
Руйнування монополізації виробництва	Недостатній розвиток відносин власності
Створення сучасних програмних продуктів та інформаційних технологій	Високі ставки по кредитах

- проведення заходів, спрямованих на поглиблення міжнародного співробітництва;
- забезпечення максимального сприяння реалізації інвестиційних проектів;
- сприяння відкриттю представництв підприємств і компаній Вінницької області за кордоном (бізнес-центрів, торгових палат тощо);
- створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності;
- реалізація проектів із залучення та впровадження іноземних інвестицій та подання на розгляд інвестиційно-промислової ради при голові облдержадміністрації;
- надання консультаційних послуг для залучення інвестицій;
- проведення презентації економічного, агропромислового, природного, культурного та промислового потенціалу області;
- розповсюдження інформації про зовнішньоекономічний потенціал серед дипломатичних представництв України;
- розроблення довідника експортерів Вінницької області;
- постійне оновлення інформації на сайті обласної державної адміністрації щодо головних експортерів області.

При цьому важливо розвивати кооперацію між місцевими підприємствами, сприяти об'єднанню економічних суб'єктів у ланцюги постачань і вироблення кінцевої продукції в регіоні, підтримувати формування кластерів. Такий підхід заохочуватиме товарообіг у межах регіону, сприятиме розвитку попиту й внутрішньорегіонального ринку, забезпечуватиме випуск продукції з більшою доданою вартістю і може виступити каталізатором активізації регіональної економіки.

Висновки. Таким чином, низький рівень інвестування в області за наявності значного інвестиційного потенціалу вимагає уваги як до наявних у регіоні, так і до залучення нових прямих іноземних інвестицій і супроводу інвесторів. Необхідно вибудувати системну роботу у цій сфері, креативніше підходити до підготовки та проведення маркетингових заходів. Важливими напрямками діяльності мають стати розроблення маркетинг-планів, підвищення якості продукції та розширення діапазону участі в маркетингових заходах для регіону, формування його позитивного іміджу. Вимагає оновлення та актуалізації інформація як на регіональному

інвестиційному порталі, так і на інтерактивній інвестиційній карті України.

Варто зазначити, що представники місцевої влади вбачають вирішення завдань у сфері інвестиційної діяльності в інституційному плані шляхом створення місцевої агенції регіонального розвитку із функцією залучення та супроводу інвесторів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 16.01.2003 № 433-IV, зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
2. Бережна І.Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу / І.Ю. Бережна // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємство». – 2010. – № 6. – С. 253–258.
3. Серов В.М. Инвестиционный менеджмент : [учеб. пособ.] / В.М. Серов. – М. : ИНФРА – М, 2000. – 272 с.
4. Фесенко І.А. Економічна оцінка інноваційного потенціалу вугледобувних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / І.О. Фесенко. – Луганськ, 2003. – 19 с.
5. Балабанов І.Т. Краткий курс инновационного менеджмента : [учеб. пособ.] / І.Т. Балабанов. – СПб., 2000. – 350 с.
6. Мяких І.М. Аналіз і оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І.М. Мяких // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 136–142.
7. Сабліна Н.В. Методичний підхід до управління інвестиційним потенціалом підприємства / Н.В. Сабліна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. – 2015. – Вип. 15. – Ч. 3. – С. 102–105.
8. Войнаренко М.П. Управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств : [монографія] / М.П. Войнаренко, І.Ю. Єпіфанова. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 188 с.
9. Єпіфанова І.Ю. Сутність інвестиційного потенціалу підприємства / І.Ю. Єпіфанова, О.А. Бардадин // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 14. – С. 39–42.
10. Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pleddg.org.ua.
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>.
12. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>.
13. Джеджула В.В. Енергозбереження промислових підприємств: методологія формування, механізм управління : [монографія] / В.В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 347 с.